

TEOLOGI OCH UNIVERSITET

Av professor ANTON FRIDRICHSEN, Uppsala

TIDEN före och närmast efter sekelskiftet var mångenstädes ganska besvärlig för de teologiska fakulteterna. Teologien fick kämpa på en dubbel front: mot kyrkan och mot de andra fakulteterna. *Kyrkan* var djupt oroad av den historiska bibel- och dogmkritik, som bedrevs av den vetenskapliga teologien; denna kritik kändes som en dödlig fara för tro och församling, och den tanken vaknade och diskuterades, huruvida det icke var nödvändigt att ersätta universitetsfakulteterna med en »menighetsfakultet». I Norge blev, som bekant, denna tanke även förverkligad.

Denna svåra teologiskt-kyrkliga kris, som särskilt hårt drabbade Tyskland och de nordiska länderna, torde ha passerat sin kulmen. Vi segla nu i lugnare farvatten. Därmed är ingalunda sagt, att svårigheterna på detta område äro slutgiltigt undanröjda; det kan givetvis aldrig bli fallet. Ty spänningen mellan teologi och kyrka, mellan kritisk forskning och religiös tro, är och måste vara permanent, emedan den framväxer ur en väsensmotsättning mellan själva de två funktionerna: tro och kritisk analys. Denna spänning kan aldrig upphävas, men den skall bäras, och den kan bäras, om teologi och kyrka bemöda sig om att komma varandra till mötes: *kyrkan* i övertygelsen om den fritt forskande teologiens outhärlighet för den kristna trons fortbestånd och ständiga förnyelse i folkets och mänsklighetens samfälliga liv; *teologien* klart medveten om, att den vill tjäna, icke härska; att den icke är självändamål, utan en medarbetare i Guds rike. Vi måste väl ha lov att tro, att båda parterna, teologi och kyrka, ha lärt sig så mycket av den långa och hårda konflikten, att hädanefter en upprepning är onödig och omöjlig. Den ömaste punkten i den teologiska undervisningen i dag är, så vitt jag kan se, den praktisk-teologiska utbildningen. Kyrkan har berättigat anspråk på en långt grundligare och gedignare sådan, än

de teologiska fakulteterna för närvarande kunna ge sina alumner. Men detta är en rent praktisk fråga, som icke skiljer utan tvärt om förenar teologi och kyrka.

Men hur ligger det till på den andra fronten, *den universitära*? Vilken ställning ha de teologiska fakulteterna i dag inom universitetets helhetsram? Behöva teologiens målsmän alltjämt hålla svärdet med den ena handen, under det att den andra för murseslen? Man kan väl säga, att de röster, som på sin tid höjdes för att amputera teologien från universitetsorganismen, emedan den icke vore någon verklig vetenskap — dessa röster ha nu på det hela tystnat, och teologien kan ingalunda beklaga sig över att vara föremål för nedsättande eller förkastande omdömen från de övriga vetenskapsgrenarnas sida. Annorlunda var det tidigare, då teologien ständigt fick höra, att den icke hade anspråk på vetenskapens namn, därför att den var kyrkligt bunden, eller åtminstone begränsad av tron på en övervärldslig, övermänsklig faktor: Gud. Teologien kunde därför väl på vissa områden göra vetenskapligt arbete; men som helhet och i sin grund vore den icke vetenskap utan mytologi och mytisk spekulation. Den borde därför avskaffas och ersättas med lärostolar i allmän religionsvetenskap: religionshistoria, religionspsykologi, religionsfilosofi, samtliga inom filosofiska fakulteten. Detta har visserligen, såvitt mig bekant, icke någonsin framförts som formellt universitetskrav; det är enskilda personer, som ha gjort sig till talesmän för denna övertygelse och rest detta krav. Men de ha otvivelaktigt bakom sig haft en ganska stark opinion, även i universitetskretsar.

Att det har skett en omsvängning här till teologiens förmån, är ett obestriddigt faktum. Även om alltjämt en och annan talar ringaktande om teologien, så har det ingen större resonans varken vid eller utanför universitetet. Och det egendomliga är, att detta omslag fullbordar sig, just som den evangeliska teologien med större kraft än någonsin understryker och hävdar sin karaktär av *teologi* och på det bestämdaste vägrar att låta sig ombildas till allmän religionsvetenskap. På samma gång teologien har slutit ett nära förbund med den allmänna, jämförande religionsforskningen, fasthåller den omutligt sin uppgift att vara en vetenskap om den kristna kyrkans historia och tro. Det är detta, som gör teologien till teologi, i detta söker teologien sin *raison d'être*. *Aut hoc aut nihil!*

Detta teologiens energiska hävdande av sin egenart och sär-

uppgift skulle ju förefalla att vara mindre lämplig, när det gäller att vinna den allmänna vetenskapens erkännande och förtroende. Men det har ändå visat sig, att detta är den rätta vägen icke blott till att bevara sin självaktning, utan även till att finna förståelse. Detta beror givetvis främst därpå, att det vetenskapsbegrepp, som en äldre tid använde som vapen mot teologien, såsom så mycket annat i den kulturepok, som ligger närmast bakom oss, lagts till handlingarna. De övriga fakulteterna sitta icke till doms över teologien, utan de kämpa själva för att vinna klarhet över sina mål och metoder. Och *universitetet* kämpar för sin existens som universitet. Alla fakulteter finna sig nu sittande i samma båt, en båt, som under nuvarande tidsförhållanden seglar i hårt väder och hög sjö och i orent farvatten. Här gäller det att alla göra sitt bästa för den gemensamma idén, universitetets idé.

Universitetets idé är uttryckt i själva ordet *universitas*. Det är visserligen så, att detta ord från början icke syftade på sammanfattningen av allt vetande och all vetenskap till en enhet, utan på arbetsgemenskapen av lärare och lärjungar. Men ibland kan en felaktig tolkning vara riktigare än den rätta, och så ta vi oss friheten att tillämpa detta »*universitas*» på den andliga, den vetenskapliga totaliteten. Motsatsen är den vetenskapliga specialinstitutionen, vare sig den bedriver enbart forskning eller därjämte även undervisning. Vid universitetet äro de olika specialiteterna sammanhållna icke bara av en gemensam organisation, utan även av en gemensam idé. Och på denna idé hänger universitetets existens; ty enbart på tradition kan det icke leva i längden.

Universitetets idé undanskymdes länge och hotades till sitt bestånd av det naturvetenskapligt-mekanistiska vetenskapsbegreppet. Om vetenskap endast består i att uppspara »naturlagar», även i det s. k. andliga livet, då behövs intet universitet, utan endast ett jättestort fysiskt-kemiskt experimentalinstitut. Allt annat som nu kallar sig »vetenskap», bleve då endast praktiska tillämpningar av naturlagarna på livets olika områden, det rättsliga, medicinska, språkliga, psykologiska, sociologiska o. s. v. Historien, i den mån den går ut över det rena konstaterandet av fakta, bleve vidskepelse, och filosofien renodlat vanvett. Detta vetenskapsbegrepp är ju emellertid, som väl är, definitivt avpolletterat. Ha vi fått något nytt i stället? Nej, som också väl är. Något allmänt, normativt vetenskapsbegrepp existerar icke längre, utan varje

forskningsgren måste utbilda och ständigt ta under omprövning sin metodik och så söka sig fram på sanningens väg.

Denna upplösning av det allmänna vetenskapsbegreppet låter universitetets idé åter framträda i klart ljus och markera skillnaden från specialforskningsinstitutionen. Nu visar det sig nämligen, att de olika vetenskaperna äro förbundna inbördes, icke genom en gemensam metod, utan därigenom att de få sin uppgift och hämta sin impuls från något annat gemensamt, som är oändligt mycket rikare och större: från livshelheten. Icke ett abstrakt begrepp reglerar vetenskapen, utan livet självt ger den dess uppgift och utstakar dess väg. Och då hänger ytterst allt ihop, och allt tenderar ytterst mot samma gemensamma mål. Det är *universitas*. Detta är den ena sidan av universitetets idé: det allomfattande livssammanhanget. Det kräver ett *universitas litterarum*, som i en organisk förbindelse sammanhåller allt vetande och alla strävanden för att begripa och fatta.

Ur livstotalitetens synpunkt omfattar vidare universitetets idé den vetenskapliga uppgiftens *oändlighet*, som är en väsentlig ingrediens i det vetenskapliga medvetandet. Detta innebär, att forskningen alltid är på vägen, aldrig kommer till målet. Livet är ju oändligt, verkligheten kan aldrig infångas och uttömmas. Universitetet representerar denna oändlighet; ty det är icke organiserat för att uppnå vissa slutgiltiga resultat, utan för att bära en aldrig vilande forskning genom sekler och millennier. Själva oändlighetens idé är universitetets.

För det tredje, äntligen, vilar universitetet på *kontinuitetens* princip. Även den är en livsprincip. Vi måste tro, att de erfarenheter av verkligheten, de tankar om den, den bild av den, som vi ärva och själva arbeta fram till större omfattning och klarhet, icke äro ett falskt sken, utan ha förbindelse med tillvarons urgrund, hur starkt än tidigare tiders åsikter bli kritiserade och korrigerade av en senare generation. Kunna vi icke tro detta, då öppnar sig avgrunden under våra fötter, livet förlorar sin förnuftiga mening. Så måste vi också tro, att vetenskapen trots alla sina många irrvägar dock är på vägen mot sanningen. Hur kraftigt den än korrigerar sig själv, kan den dock icke förneka sig själv. Kontinuiteten bryts aldrig, icke ens under de väldigaste omkastningar. Kontinuiteten, den obrutna traditionen, är kulturens grundval, den är också universitetets tredje bärande idémoment. I Grekland händer det ibland, att vandraren, som glad skrider fram på en

utmärkt, modern väg, plötsligen finner sig stående vid vägens slut mitt ute på ett fält eller i en åker. Sedan han med möda tagit sig fram någon kilometer, stöter han kanske åter på en väg, som börjar lika blint som den förra slutade — det är halvkulturens, det kulturella barbariets kännetecken. Det är motsatsen till universitetets väsen.

Totalitet, oändlighet, kontinuitet — dessa tre moment tillsammans utgöra universitetets idé; ty universitetets grund är livet självt, livet, det alltomfattande, det både i vidden och djupet gränslösa, det innerst inne sammanhängande, enhetliga. Universitetets uppgift är därför *livsförståelse* och därigenom ytterst livsgestaltning. Universitetets vetenskapsbegrepp är humanistiskt, och med denna sin humanistiska idé står och faller det.

Hur förhåller sig teologien, som vill vara teologi och intet annat än teologi, till denna universitetets humanistiska grundtanke? Kan teologien bekänna sig till den? Kan teologien till äventyrs bidra till att hävda den i tidens andliga läge?

Det har på senare tiden talats och skrivits åtskilligt om motsättningen, klyftan, mellan kristendom och humanism, och med full rätt. Olikheten och avståndet mellan biblisk tro och tanke å ena sidan och kulturens livssyn och levnadskonst å andra sidan måste i sanningens namn inskärpas och betonas, om kyrkan skall bevara sin livskraft och förbliva ett salt i världen. Men lika visst är det, att endast i förbund med humanismen kan kyrkan tjäna mänskligheten och fullgöra sin gudomliga uppgift på jorden. Därför måste även alla de beröringspunkter markeras, den gemenskap odlas och tillvaratagas, som kyrka och kultur genom nitton sekler ha utvecklat. Den kritiska nerven i gemenskapen behöver icke förlama denna; den är fastmer en livsnerv. Detta förhållande träder särskilt klart i dagen i fråga om äkta teologi och äkta humanism. Mellan äkta teologi och äkta humanism kan ingen uteslutande motsättning uppkomma, även om de båda äro medvetna om olikheten mellan dem. Just när detta medvetande är tillräckligt klart, finns möjligheten för den vetenskapliga gemenskapen. Båda, humanism som teologi, äro ju inställda på livshelheten med dess oändlighet och inre kontinuitet. Båda möta de mysteriet i livets kärna, och båda måste i tron fasthålla enheten och sammanhanget i tillvaron. I livsmysteriet och livstron mötas teologi och humanism i en andlig gemenskap, som gör dem till vapenbröder och arbetskamrater på universitetets grund. Arbetsgemenskapen är

ett vapenbrödraskap och omfattar därför icke bara de historiska, filologiska och filosofiska hjälpvetenskaperna, utan gör sig gällande i själva forskningsintresset, forskningsviljan, alltså i universitetets grundfunktion.

När man ofta har bestritt teologiens äkta forskningsintresse och forskningsvilja, därför att den skulle vara bunden av tro och dogm och sålunda på förhand predestinerad för vissa bestämda resultat, så beror det på en besynnerlig föreställning om vetenskapens s. k. »frihet» och »förutsättningslöshet». En vetenskapsman är dock ingen robot, ingen mekanisk registreringsapparat; utan han är en forskare, som forskar på basis av en personlig övertygelse, rotad i erfarenhet, iakttagelse, upplevelse. Ju fastare och djupare övertygelsen är, desto fruktbarare blir studiet, desto säkrare greppet om uppgiften. Det gäller i allra högsta grad om teologien, när den prövar den kristna trons historiska och tankemässiga grundval och studerar dess struktur.

Teologiens uppgift är att alltid och oavbrutet hålla denna prövning, detta studium igång. Den får aldrig falla till ro i vissa resultat och formuleringar; frågorna måste genomarbetas ständigt på nytt, och gamla frågor ersättas av nya. För denna uppgift är teologien beroende av universitetets arbetsgemenskap och mottager ovärderliga impulser från den. Kan den i gengäld ge något tillbaka?

Frågan är därvidlag icke, huruvida teologerna kunna göra nyttigt arbete på något gebit, där deras bemödanden kunna komma även andra vetenskapsgrenar tillgodo. Utan frågan är, om teologien som teologi, sin egen och egentliga uppgift trogen, betyder något för universitetet som universitet, för hävdandet och förverkligandet av universitetets idé. Inför denna fråga ser man genast, att de tre moment, som tillsammans konstituerar universitetets idé, alla äro grundläggande för teologien: totalitet, oändlighet, kontinuitet. Dessa tre äro grundläggande i teologien, därför att de äro olösbart förknippade med teologiens yttersta förutsättning: Tron på Gud såsom Skaparen, Frälsaren och Fulländaren. Med denna tro står och faller teologien, hur man än definierar dess närmare uppgift. Utan denna tro skulle teologien bli meningslös eller åtminstone förlora allt intresse både för teologerna själva och alla andra.

Den kristna Gudstron, byggd på Gamla och Nya Testamentet, är alltomfattande i ordets fulla bemärkelse. Här är *totalitetstan-*

ken rådande i sin yttersta konsekvens. Från skapelseverket och frälsningen känner den kristna tron intet som är undantaget; alla gnostiska föreställningar om oförenliga och varandra uteslutande, självständiga principer har kyrkan och teologien alltid avvisat såsom främmande för sin tro. Den kristna teologien kan följaktligen endast hylla ett vetenskapsbegrepp, som betraktar och behandlar världen, universum, såsom en enhet och en helhet — icke i monistisk mening, såsom vore allt varande uppenbarelseformer av en och samma ursubstans; utan i organisk mening: att allt som är, hör ihop och bildar en kosmos, som är i rörelse mot ett gemensamt yttersta mål. Att bryta ut något ur denna helhet, att stympa universum och därmed universitas, det strider mot teologiens innersta livskänsla och har i den en principiell motståndare.

Att den vetenskapliga uppgiften är *oändlig*, kan i grunden endast hävdas ur teologisk synpunkt. För en materialistisk betraktelse kan världen och livet logiskt sett och strängt taget icke vara oändliga; ty »oändligt» såsom kvantitativt begrepp är ju något otänkbart. Vad skulle hindra, att man en vacker dag ansåg sig ha löst alla problem och uttömt alla möjligheter? Idealismen kan hävda oändligheten på det andliga området, i samband med personlighetsidén. Men endast den kristna tron och teologien kan på alla verklighetens områden med full frimodighet och inre rätt bekänna sig till kunskapens gränslösa uppgift — emedan livets upphov och urgrund, den personlige Guden, är evig och osynlig, vadan all verklighets kärna förbliver ett genomträngligt mysterium.

Vad slutligen *sammanhanget* beträffar, så ingår även det i teologiens fundamentala övertygelse och förutsättning. Det gäller icke bara naturen såsom den ende Skaparens verk, utan det gäller även historien såsom ramen för Guds självuppenbarelse i sin värld, historien såsom det forum, där Guds handlande och avsikt framglimtar ur det fördolda. En historiefilosofi kan egentligen endast utvecklas från den kristna trons förutsättning; den logiska konsekvensen av en ateistisk historiebetraktelse är Spenglers biologiska teori, som upphäver kontinuiteten och upplöser den i ett upp och ned utan mening, avsikt och mål.

På alla huvudpunkter är alltså teologien fast förankrad i universitetets bärande idé. Men skiljer den sig icke på samma gång från universitetet genom att taga sin ståndpunkt i en personalistisk gudstro, som icke omedelbart ligger i konsekvensen av det vetenskapliga tänkandet men befinner sig alldeles utanför all

empirisk forsknings gränser? Måste icke teologien såsom förankrad i det metafysiska själv avvisa och avvisas av den allmänna vetenskapens immanenta karaktär?

Teologien tänker för sin del ingalunda på att begära, att vetenskapen i allmänhet skall utgå från eller bygga på den kristna gudstron. Ätminstone den protestantiska teologien har tvärt om fritt och öppet erkänt, att alla vetenskaper måste följa sin egen metod och att de endast på så sätt kunna komma till fruktbara resultat. Denna teologiens hållning är icke en nödtvungen koncession till det vetenskapliga tänkandet, utan den är en nödvändig konsekvens av trons gudstanke och därav bestämda verklighetsbegrepp. Världen med dess »lagar» är såsom Guds skapelse icke en omedelbar uppenbarelse av Skaparen; den endast vittnar om honom, den är den osynliges »mask». Därför måste vetenskapen bedriva en rent immanent forskning; det metafysiska undandraget sig dess grepp; den kan endast studera fenomenen, icke deras grund. Men då det nu gäller att fasthålla denna forsknings universella sammanhang och hindra den från att sönderfalla i en mängd olika specialiteter, torde det ha sin betydelse, att universitetet inom sin organism har ett organ, som kraftigt sammanfattar allt varande och vardande i en absolut enhet, Gud, naturens och historiens skapare och herre. Från denna transcendentala enhetstanke utgå otvivelaktigt starka impulser till det stora forskningskomplex, som är organiserat i universitetet — impulser till enhet och sammanhållning i grundinställning och grundåskådning, till enhet i universitetets idé. En aldrig vilande, ständigt sig förnyande teologisk forskning måste stärka och befästa den andliga enheten i universitetets liv och motarbeta alla tendenser till fackisolering. Den verkar alltså i samma riktning som filosofien, men med större konstans och samlad kraft, tack vare sin förankring i det transcendentala. Tack vare denna förankring motarbetar också teologien den förflackning, som alltid hotar det vetenskapliga arbetet, frestelsen att slå sig till ro med vunna resultat och funna problemlösningar. Ja, teologien kan och skall vara ett väsentligt moment i det vetenskapliga samvetet, vara en problemväckare, ett till ny eftertanke manande lyft pekfinger över alla mänskliga svar på livsgåtorna.

För att kunna fylla detta värv måste teologien vara självständig, vara trogen mot sin egen och egentliga uppgift. Det är det första och grundläggande villkoret. Men därjämte måste den all-

tid vara beredd till *samarbete* och söka sådant. En teologi, som icke kan samarbeta med filologi, historia och filosofi, är det något fel på. En teologi, som fikar efter erkännande från annat håll, skördar endast förakt och förtjänar tillfullo detta öde.

Teologiska fakultetens förhållande till systerfakulteterna och universitetet som helhet avgöres givetvis icke med en formel eller ett slagord. Det avgöres och får sin karaktär av arbetet och i samarbetet. Men bakom samarbetet måste det ligga en grundläggande övertygelse, som bär traditionen och ger den styrka. Denna övertygelse kan icke vara någon annan än denna, att den andliga verklighet, ur vilken det västerländska universitetet har framgått och med vilken det arbetar — är den historiska syntesen av Atén och Nasaret, bibeln och Hellas. Evangeliet är en huvudingrediens i vår kulturs andehistoria; men evangeliet har kommit till oss över Hellas, på grekiskt språk och i grekiska kategorier. Så äro teologi och allmän vetenskap olösbart förbundna i sin gemensamma livsgrund. Att teologien koncentrerar sig på de gemensamma problemen ur den kristna uppenbarelsens synpunkt, måste under dessa omständigheter vara oändligt mycket värdefullare för universitetets vetenskapliga syften, än om den upplöste sig i allmän religionsforskning utan fast rot i vår egen kulturgrund, även bortsett därifrån, att en forskning på den allmänna religionshistoriens ändlösa vidder aldrig skulle kunna alstra en sådan grundlighet och metodisk säkerhet som en samlad, genom seklerna framskridande, obruten teologisk forskning. Utan överord kan man väl lugnt säga, att i jämförelse med teologiens studium av kristendomen, dess historia, urkunder och väsen kan den allmänna religionshistoriens bearbetning av sina olika forskningsområden aldrig te sig som mera än en högst respektabel diletterantism.

Det hindrar icke, att teologien efterhand har kommit i stor tack-samhetsskuld till den jämförande religionshistorien och den allmänna religionspsykologien, och att i framtiden en vetenskaplig teologi icke är tänkbar utan nära samband och samarbete med religionshistorikerna. De perspektiv och de historiska sammanhang, som dessa ha uppvisat, ha verkat i högsta grad befruktande på den kristna teologien båda i fråga om en riktig tolkning av dess eget forskningsföremål och i riktning av en klarare uppfattning av kristendomens egenart. Omvänt har det teologiska intresset och den teologiska sakkunskapen med dess beprövade metodik kommit religionshistorien tillgodo, och teologien har också

ständigt hållit levande det sinne för religionen, som är en huvudförutsättning för religionsforskningen. Där intet sådant intresse finns, där religionsforskningen blir en rent etnologisk specialangelägenhet, där består den faran, att religionerna bli föremål för ett lärt studium utan inre förståelse för det religiösa livet, och resultatet blir ett system av kulturkuriosa, som icke i längden kan göra anspråk på det vetenskapliga intresset.

För att undvika denna fara och överhuvud taget säkra förbindelsen mellan teologi och religionshistoria kunde det förefalla bäst att rent av inkorporera religionshistorien i teologien genom att knyta vederbörande lärostolar till de teologiska fakulteterna. Så är ju fallet t. ex. i Sverige och Holland, delvis även i Tyskland. Men i längden visar sig denna ordning onaturlig och ohållbar, vare sig man ser saken från den ena eller den andra sidan. För en teologisk fakultet måste det vara betänkligt att nödgas räkna med den eventualiteten, att en lärostol inom densamma besättes med en forskare, som saknar varje kontakt med den teologiska problematiken. Det skulle betyda en försvagning och uppluckring av fakultetens vetenskapliga existensgrundval, att icke tala om, att det skulle i hög grad försvåra den för teologien så livsviktiga förbindelsen med kyrkan. Att saken måste te sig ännu besvärligare för en oteologisk eller måhända rent av antiteologisk religionsforskare, som blev ledamot av en teologisk fakultet, är uppenbart. Och lika uppenbart är, att man icke alltid kan räkna med att ha till förfogande framstående religionshistoriker av teologisk typ, män som *Söderblom*, *Edv. Lehmann* och *Tor Andræ*.

Den allmänna religionshistorien hör hemma i filosofiska fakulteten, och det ligger i universitetets idé och organisation, att förläggandet av religionshistorien dit icke behöver betyda, att det öppnas en klyfta mellan teologi och religionshistoria. Det bör snarare betyda, att det inledes ett fruktbart, fritt samarbete. Fakultetsdistansen behöver icke skilja åt, den kan tvärt om ofta gynna och befördra kontakten. Detta kommer otvivelaktigt att bli förhållandet i fråga om teologi och religionshistoria, ifall de placeras på var sin sida om fakultetsgränsen. De tvenne äro sakligt så nära förbundna, de äro så hänvisade till varandra, att den inbördes friheten endast kan stimulera till fri och därför fruktbar samverkan. Vad teologiska fakulteten behöver, är en lärostol i *religionsfilosofi* och *allmän religionsvetenskap* (religionsfenomenologi och psykologi) motsvarande den ursprungliga

tanken med den existerande professuren i »teologiska prenotationer». Det är en *teologisk* professur, men har efter hela sin karaktär de bästa betingelser för att vara en effektiv förbindelselänk mellan teologien och den allmänna religionsforskningen.

Teologiska fakulteten måste för att kunna fylla sin uppgift verkligen vara en *teologisk* fakultet. Endast såsom sådan kan den försvara sin plats och vara till gagn både för kyrkan och universitetet. Till sitt väsen och i sitt verk koncentrerad kring den västerländska kulturens historiska och enda möjliga religion, kristendomen, är den fylld av universitetets idé, som är framgången ur den kristna västerländska kulturen och står och faller med den. Universitetets framtid som universitet betingas av, att denna idé hålles levande och får binda ihop forskningen på alla livets och verklighetens områden. Detta är huvudsaken. De ständiga kraven på reformer, på ombildning av den nedärvda organisationen, måste mötas med skepsis — och träget arbete. All denna nitälskan för att reformera gamla institutioner och yttre organisationer har som oftast sin rot i arbetslöshet eller arbetsskygghet, den är utslag av de sysslolösas mångsyssleri och förtjänar därför intet avseende. En förständig man har en gång sagt: »Den som är okunnig i sak, talar om metod.» Man kan också säga: Den som intet har att göra, blir reformator. Bättre än att reformera institutionerna är att följa det råd, som en norsk präst en gång gav sina kolleger, när de som bäst diskuterade allehanda reformplaner till ombildning av de kyrkliga institutionerna: »Fyllen institutionerna!» Det är ett gott slagord. Men det måste bli mer än ett slagord, det måste bli verklighet genom intensivt vetenskapligt forsknings- och undervisningsarbete, även genom rastlös teologisk forskning. Intet, icke ens de heligaste angelägenheter och frommaste syften få tjäna som förevändning för försumlighet och lättja; ty det är endast ett: försumlighet och lättja, som kan fördärva teologiens ställning vid universitetet, fördärva universitetets ställning i det moderna samhället. Arbete med insats av alla krafter, och samarbete, där sådant är möjligt och naturligt, det är det som håller universitetets idé vid liv och ger den makt att hävda sig genom skiftande tider och under växlande tidsförhållanden. I den mån teologien kan arbeta och samarbeta, ger den sitt bidrag till universitetets gemensamma liv, är den en levande lem på universitetets kropp. Och en levande lem kan väl ibland av de andra aktas ringa, men den kan icke avlägsnas från kroppen.